

**УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију 3.12.2014. Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>1. др Зорица Ковачевић, доцент (датум избора у звање доцента 27.11.2012.), ужа научна област Скандинавистика, предмет Скандинавистика, Филолошки факултет Универзитета у Београду</p> <p>2. Др Слободан Грубачић, професор-емеритус (година избора у звање професора-емеритуса 2011.), ужа научна област Германистика, предмет Немачка књижевност, Универзитет у Београду</p> <p>3. Др Миодраг Вукчевић, доцент (датум избора у звање доцента 21.1.2010.), ужа научна област Германистика, предмет Немачка књижевност, Универзитет у Београду</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Софија, Бранислав, Тодић</p> <p>2. Датум рођења, општина, република: 10.04.1984. Савски венац, Београд, Р Србија</p> <p>3. Датум одбране, место и назив мастер рада: Осло (Норвешка), мај 2010. „Ibsen’s Piano; A Cultural and Literary Analysis of A Doll House, Hedda Gabler and John Gabriel Borkman from the Perspective of the Piano as a Visual and Auditory Element in the Plays”</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање мастера: Master of Philosophy in Ibsen Studies/Магистар у области студија о Ибзену</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
„Академска средина у норвешком роману“
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.
Докторска дисертација Софије Тодић, мастера, „Академска средина у норвешком роману“ има укупно 321 страницу и састоји се од једанаест целина: 1. Увод (с. 1-16), 2. Историја универзитета у Норвешкој (с. 17-28), 3. Академска средина у норвешкој књижевности током деветнаестог века (с. 29-40), 4. Арне Гарборг: <i>Студенти са села</i> (с. 41-110), 5. Романи који

описују универзитетску заједницу од 1883. до 1970. године (с. 111-128), 6. *Арил Аснес, 1970.* Дага Сулстада – о неиздрживом бремену друштвене улоге студената (с. 129-180), 7. Универзитетски живот у романима друге половине двадесетог века (с. 181-195), 8. *Ноћ професора Андерсена* – о друштвеној позицији и могућности делања норвешког интелектуалца у последњој деценији двадесетог века (с. 196-240), 9. Универзитет у романима двадесет и првог века (с. 241-280), 10. Закључак (с. 281-300) и 11. Списак коришћене литературе (с. 304-321).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У **уводном поглављу** се дефинишу предмет, хипотезе и циљеви истраживања, формулишу се план и метода анализе, а уз то се представља и грађа истраживања и диспозиција дисертације. **Предмет** овог рада је књижевна и културолошка анализа начина приказивања универзитета и академске средине у романима писаним на норвешком језику. У раду се анализира начин на који ова књижевна остварења из различитих књижевних и историјских раздобља представљају и тумаче универзитет у Норвешкој, као и активности норвешке академске заједнице. У циљу целовите анализе комплексних аспеката књижевних представа академског искуства, издвојила су се три кључна сегмента истраживања: анализа садржаја, форме и контекста романа. Конкретније, **циљ рада** је да: (а) утврди кључне тенденције у начину осликавања чланова академске заједнице, универзитета као институције са јасним идејним постулатима и системом функционисања, (б) размотри могућност жанровског одређивања текстова у оквиру интернационално прихваћеног жанра „универзитетски роман“, и (в) расветли садејство текстова са ванкњижевном стварношћу, при чему се једнака пажња посвећује утврђивању спреге између развоја литерарних представа академске средине и фактичких промена на норвешком универзитету, у друштву и култури, али и утврђивању како текстови комуницирају са читаоцем. Будући да се, у **методолошком** смислу, у раду наметнуо дијахрони приступ истраживању романа са заједничком тематиком, и поглавља према свом распореду прате хронологију објављивања романа. При томе се развој романескних представа универзитета у Норвешкој посматра као ток, али се истовремено истичу и нека значајнија дела која на неки начин представљају прекретнице или кулминацију извесних естетских одабира. У том смислу су издвојена четири текста: роман Арнеа Гарборга *Студенти са села (Bondestudentar)* из 1883. године, романи Дага Сулстада *Арил Аснес, 1970.* (*Arild Asnes, 1970*) из 1971. године и *Ноћ професора Андерсена (Professor Andersens natt)* из 1996. године, и, напослетку, роман Хелене Ури *Најбољи међу нама (De beste blant oss)* из 2006. године.

Друго поглавље укратко представља историјски развој високог школства у Норвешкој, са посебним нагласком на Универзитету у Ослу, који се издваја као најчешћи амбијент одвијања радње романа. На овом месту у раду се издвајају и главни, односно, преломни догађаји и тренуци везани за Универзитет у Ослу и његов положај и улогу у култури Норвешке. Истовремено се прати развој и постепена смена идеолошких парадигми које су, поред осталих, одредиле функцију и организацију ове установе. У овом поглављу се прати преображај универзитета у главном граду Норвешке од његовог оснивања (1811), у времену док Норвешка још није била независна краљевина, и када је универзитет представљао важну националну институцију где се образовао управни кадар земље ограничене аутономије, преко постепене популаризације и секуларизације студија током 1870-их година, уписа прве студенткиње (1882) и запослења првог професора женског пола (1912). Истиче се како је ширење комплекса универзитетских зграда у форми кампуса које почиње двадесетих година 20. века, а које се наставља до данас, одговорило на последице изузетно великог прилива студената током шездесетих и почетка седамдесетих година. Укратко се описује бурни период студентских протеста око 1968. године, и ток сасвим савремене реформе

Универзитета у Ослу у складу са болоњским процесом, који је имплементиран 1999. године.

Пратећи поменуто динамику, **треће поглавље** је посвећено анализи најранијих представа универзитета у норвешкој књижевности из 18. и 19. века. У овом поглављу се истиче да је један од првих приказа академске заједнице могуће везати још за прву половину 18. века, односно, за комедију данско-норвешког мислиоца и писца Лудвига Холберга. Његово сатирично драмско дело *Ерасмус Монтанус или Расмус Берг: Комедија у пет чинова* написано око 1722. године издваја се као једно од првих обимнијих дела норвешке књижевности које тематизује универзитет и академску средину. Један од закључака овог дела дисертације је да Холбергова комедија посредно изражава радикалне захтеве просветитељског доба према универзитету као институцији: уместо схоластичких принципа универзитетског образовања, очекује се да академско знање служи просвећењу и обнови друштва.

Четврто поглавље пружа анализу и критичко тумачење нарочито значајног и утицајног романа из деветнаестог века који тематизује академску средину. То је роман *Студенти са села* Арнеа Гарборга (1883) који задржава фокус на студентима из провинције, чиме се јасно надовезује на ликове књижевних дела обрађиваних у претходном поглављу. Гарборгово дело, пак, напушта сентименталност у приступу академској средини као теми, настојећи да у потпуности деромантизује књижевне описе универзитета, а онда и појам, значај и систем студирања, ликове професора и студената. Поред тога, закључено је да имплицитну позицију интелектуалних првака у норвешкој академској средини заузимају студенти, а не професори.

У **петом поглављу** се, дакле, истиче како у овом периоду академска средина постаје све чешћи мотив у норвешкој књижевности, са изузетком ратних година и краћег периода након 1945. године. Заједничка одлика романа из овог периода остаје скептични однос према идеалима и постулатима универзитета који прожима и Гарборгово дело. Осим тога, у романима се већином задржава перспектива студента, који више није само неискусни скоројевић у градској средини, већ је јунак ових романа често урбаног порекла. У овом одељку дисертације се показује како романи у датом периоду настављају да приказују студента у улози критичког интелектуалца који преиспитује окоштале друштвене и егзистенцијалне моделе. Осим тога, износи се закључак да први модерни романи о универзитету настављају традицију романа из деветанестог века, будући да се сва дела посматрана у овом поглављу фокусирају на развој младог јунака и на промишљање успешности његовог развоја.

Шесто поглавље је посвећено анализи романа Дага Сулстада *Арил Аснес, 1970.* из 1971. године. Ово дело се бави свешћу и поимањем друштвене улоге учесника антиауторитарних студентских протеста с краја шездесетих година у Норвешкој. За разлику од досадашњих тумачења овог романа која, са једне стране, наглашавају Сулстадов књижевни поступак на прелазу између модернизма и социјалног реализма, или, пак, истичу пропагандну, или догматску поруку романа, дисертација предлаже другачији приступ у интерпретацији овог значајног књижевног остварења. Концентришући се на развој, односно формирање младог јунака, што је централна тема романа, у дисертацији се закључује да прелаз протагонисте из групе независних, критичких интелектуалаца у комунистичку партију младих не представља хијатус, већ кретање унутар исте заједнице која је у основи остала академска. Оваква формација главног јунака, истиче се, књижевна је интерпретација процеса радикализације норвешке студентске заједнице од дифузних антиауторитарних скупова 1968. године, до организованог политичког покрета седамдесетих година. У овом, шестом поглављу, се из

више углова испитује како Сулстадов роман тумачи студента у турбулентним годинама на прелазу између шесте и седме деценије 20. века, будући да и даље опстаје представа о студенту као интелектуалцу, члану интелектуалне елите у норвешком друштву. У дисертацији се истиче да идеја о академској заједници као извору слободне мисли у овом делу опстаје, при чему се универзитетској средини придаје и улога идејног мотора у жељеној трансформацији норвешког друштва у комунистички уређен систем.

Седмо поглавље је посвећено даљем разматрању развоја представе академске средине у романима након Сулстадовога *Арила Аснаса*, 1970., а при томе је нешто детаљнија пажња усмерена на романима: *Аматер* Лаша Собија Кристенсена (1977), *Уздизати се над водом* Рагнара Ховланда (1982) и *Нелагођност у култури* (1995) заједничког подухвата двоје аутора – Арила Линеберга и Вигдис Јурт. Утврђено је да све до деведесетих година 20. века у романима који тематизују универзитетско искуство преовладава перспектива студента, још увек већином бруцоша, а фокус је на егзистенцијалним дилемама младог човека.

У поглављу 8 анализира се роман *Ноћ професора Андерсена* Дага Сулстада (1996), још једно дело чији је протагониста професор књижевности. У роману се, са дистанце од близу тридесет година, разматрају последице антиауторитарних студентских протеста 1968. године, поново из перспективе учесника – сада признатог професора универзитета. Важан допринос дисертације представља целовито тумачење дела, односно, читавог спектра „кризе“ у савременој култури које постаје свестан фиктивни тумач књижевности с краја двадесетог века – протагониста романа, професор Андерсен. Осим тога, утврђује се да роман о професору Андерсену, али и о универзитетској заједници уопште, прати неке устаљене поступке који одликују раније норвешке романима у којима је тематизована академска средина, а то су: инсистирање на блискости садржаја романа са стварношћу, наглашена дијалогска природа романа, демитологизација академског идентитета, нејасна граница између фикције, биографије и документарних елемената.

Поглавље 9 се бави сликом универзитета у савременим романима писаним након *Ноћу професора Андерсена* Дага Сулстада. При књижевној анализи изабраних романа методом компарације се упоређују начини интерпретације универзитетске средине у ранијим норвешким делима са онима које пружају романи из англо-америчке књижевности.

У **десетом поглављу** кандидаткиња закључује, између осталог, и то да савремена књижевност показује пораст интересовања за универзитетску средину, али и да њени описи губе примесе егзотике и интригантности непознатог света постајући, све више, део заједничког искуства савремених Норвежана. Нарочито у романима са почетка 21. века примећена је тенденција описивања универзитета као релативно обичне институције у транзицији, која од елитне установе прераста у предузеће вођено интересима приватног капитала. Ипак, судећи по броју објављених романа у последње две деценије, и по њиховој читаности, закључује се да универзитет и академска средина још увек нису сасвим лишени необичности, будући да још увек изазивају машту књижевника и норвешке читалачке публике. У романима који се посматрају у последњем поглављу уочен је утицај културне глобализације. Истиче се, у том смислу, пример фарсично приказаног функционисања Универзитета у Ослу у роману Хелене Ури *Најбољи међу нама* (2006), које је директно инспирисано представама глобално прослављених англо-америчких бестселера.

Рад се завршава списком референтне **литературе**, која укупно броји 289 библиографских јединица. Литературом су обухваћене публикације светских, скандинавских и домаћих

аутора, односно публикације које се у ширем и ужем смислу односе на књижевну и културолошку анализу, то јест на којима се темељи веома подробан приступ истраживању романа са заједничком тематиком.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

Тодић, Софија (2012) Ibsen's Dance Macabre: The Importance of Auditory Elements in Henrik Ibsen's drama John Gabriel Borkman. *Музикологија* 13, стр. 163-180.

Кристенсен (рођ. Тодић), Софија (2013) Универзитет у књижевности: Универзитетски роман у англоамеричкој и норвешкој књижевности. *Култура. Часопис за теорију и социологију културе и културну политику* бр. 138, стр. 102-116.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Имајући у виду то да се универзитет и академска средина као мотиви у скандинавској књижевности јављају веома рано, кандидаткиња учовава и подробно разматра књижевне наративе примарно о скандинавским академским заједницама, концертније наративе у вези с Норвешком, али секундарно и оне о академским ентитетима у земљама ван Скандинавије, на пример, у Великој Британији, Немачкој, Француској, Сједињеним Америчким Државама итд. Предмет дисертације обухвата, пре свега, норвешке романе о локалном академском искуству, те се укратко показује на који начин се мотиви универзитета обрађују у различитим књижевним врстама које, заузврат, стварају интерпретативни контекст на који се односе и романи којима се тематизује универзитет. Уз напомену у вези с поставком да тематско језгро студије чине романи који се баве питањима суштине универзитета, важно је напоменути и то да се у раду прави осврт и на романе који се према теми односе посредно, у том смислу што је припадност главних или споредних ликова академској заједници спољашња карактеристика, а академска средина врши функцију тек седишта радње. Надређени критеријум при одабиру романа који чине грађу дисертације била је корелација између делатности универзитетске заједнице и њених чланова.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

У норвешкој науци о књижевности се у досадашњим истраживањима релативно велика пажња посвећивала појединачним романима који чине грађу ове докторске дисертације. Међутим, релативно мали број стручних студија говори о контексту универзитетског романа, те до данас и даље не постоји публикација која из дијахронијске перспективе посматра норвешку књижевну интерпретацију универзитета и академске средине. Докторска дисертација Софије Тодић, мастера, је конзистентно, целовито и методолошки коректно дело. Кандидаткиња је у раду показала смисао за књижевно-теоријску и културно-историјску анализу, при чему је учињен јасан помак у научној зрелости у односу на поменута истраживања извршена у мастер раду. Резултати рада су презентовани јасно и прегледно, а богата референтна литература сведочи о теоријској утемељености истраживања.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
имајући у виду горенаведено, Комисија у саставу: доц. др Зорица Ковачевић, ментор, емеритус проф. др Слободан Грубачић, члан, доц. др Миодраг Вукчевић, члан, **ПОЗИТИВНО**

оцењује докторску дисертацију Софије Тодић, мастера, под називом „**Академска средина у норвешком роману**“, те предлаже Већу Филолошког факултета да кандидаткињу, након што извештај Комисије буде прихваћен од стране Наставно-научног већа Филолошког факултета и Већа друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду, **пред истом комисијом позове на одбрану.**

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. _____
Др Зорица Ковачевић, доцент, Филолошки факултет Универзитета у Београду

2. _____
Др Слободан Грубачић, професор-емеритус, Универзитет у Београду

3. _____
Др Миодраг Вукчевић, доцент, Филолошки факултет Универзитета у Београду